

Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's

Werkzame elementen MDA++ aanpak

Frouke Sondeijker - Majone Steketee - Bas Tierolf - Mathilde Compagner - Milou Lunnemann

Werkzame elementen MDA++ aanpak

Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's

Frouke Sondeijker
Majone Steketee
Bas Tierolf
Mathilde Compagner
Milou Lunnemann

Utrecht, Maart 2023

Managementsamenvatting

MDA++

Inleiding

De intersectorale specialistische Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) is een veelbelovende werkwijze om meervoudige complexe problematiek, waarbij er ook sprake is van geweld in gezinnen, effectief aan te pakken. De MDA++-aanpak kent een aantal bouwstenen, die de afgelopen jaren per regio invulling hebben gekregen. Dit betekent dat MDA++ er in elke regio net iets anders uitziet. Daarmee is het lastig de effectiviteit van de aanpak als geheel aan te tonen. In dit onderzoek is daarom vooral gezocht naar de werkzame elementen van de verschillende (regionale) aanpakken.

Opdracht

Het programmateam Geweld hoort nergens thuis heeft het Verwey-Jonker Instituut de volgende opdracht gegeven: breng in beeld wat er daadwerkelijk gebeurt aan hulpverlening, en maak inzichtelijk wat het effect is voor de veiligheid en het welzijn van betrokkenen en welke meerwaarde zij hierbij ervaren. Oorspronkelijk was er de hypothese dat het onder-1-dak zitten meerwaarde zouden kunnen hebben ten opzichte van de het intersectoraal en multidisciplinair samenwerken maar niet onder-1-dak zitten. Doordat de aanpakken onderling allemaal van elkaar verschilden is dat losgelaten. Het overkoepelende doel van het onderzoek was om te kijken welke werkzame elementen kunnen worden onderscheiden in de verschillende werkwijzen van de pilotregio's en referentiewerkwijzen.

Aanpak

We hebben dit onderzoek opgedeeld in drie deelonderzoeken. Deelonderzoek A: beschrijving van de organisatie en werkwijze, deelonderzoek B: monitoring effecten, en deelonderzoek C: casusonderzoek. De deelonderzoeken hangen nauw met elkaar samen. Gelet op de verschillende focus van de drie deelonderzoeken kenden ze elk een andere onderzoeks-aanpak.

- Deel A geeft de basisbeschrijving van de verschillende werkwijzen. In het onderzoek is op casusniveau nagegaan hoe de werkwijze in de praktijk eruit ziet en hoe deze wordt ervaren door cliënten en professionals.
- In deel B is op cliëntniveau gemonitord wat de resultaten zijn van de MDA++-aanpak voor de afname van het geweld en de bevordering van het welzijn van volwassenen/ouders en eventuele kinderen.
- In Deel C is getoetst of in de praktijk wordt gewerkt zoals beschreven. Aan de hand hiervan kan de werkwijze dan wel werkbeschrijving worden bijgesteld indien nodig of gewenst.

Vervolgens zijn de resultaten van de drie deelonderzoeken in samenhang bekeken. Door deze verbindingen zorgvuldig te analyseren konden de werkzame elementen uit de verschillende aanpakken worden gedestilleerd. Op basis van die werkzame elementen formuleren we een aantal conclusies en aanbevelingen.

Resultaten

We concluderen dat MDA++ over het algemeen als positief wordt ervaren. Het welzijn van ouders en kinderen verbetert, het geweld neemt af en een aantal risicofactoren – te weten armoede, werkloosheid, traumaklachten en opvoedstress – zijn duidelijk verminderd. Cliënten geven in de interviews aan dat de

inzet van MDA++ een duidelijke meerwaarde heeft. Professionals geven aan dat MDA++ een lacune in het aanbod opvult. Gezinnen met hele complexe meer-voudige problematiek - waaronder geweld- kunnen nu beter geholpen worden.

Tegelijkertijd met de genoemde effecten van MDA++ zien we ook hoe lastig het is om het geweld duurzaam te stoppen. Hoewel er sprake is van significante afname van het aantal incidenten van partnergeweld en kindermishandeling zien we deze afname ook in de controlegroep. Dit betekent dat niet alle veranderingen alleen toe te schrijven zijn aan MDA++. Daarnaast is er een grote groep van gezinnen die bij de tweede meting nog steeds veelvuldig of ernstige vormen van huiselijk geweld rapporteren.

De vraag "Wat werkt?" is niet eenvoudig te beantwoorden vanuit alleen de werkwijzebeschrijvingen en wat professionals erover zeggen. Het één werkt soms wel in de ene regio en soms niet in een andere regio, daarnaast kent elk MDA++ team zijn eigen regionale context. Over het algemeen kunnen we stellen dat een aantal elementen van belang zijn voor elke MDA++ werkwijze die van meerwaarde wil zijn ten opzichte van de reguliere aanpak, namelijk:

- Draagvlak en mandaat van bestuurders uit de regio om snel hulp te kunnen bieden en doorbraken te realiseren.
- Een heldere visie inclusief een omschrijving van de doelgroep.
- Een heldere toeleidingsprocedure die ook bekend is bij alle relevante partners in de regio.
- Een divers team waarin aansluiting is tussen zorg- en veiligheidspartners en waarin expertise op het terrein van GGZ en verslavingszorg aanwezig is.
- Een standaard traumascreening voor kinderen en volwassenen.
- Afspraken over wie wanneer regie voert en wat daaronder verstaan wordt.
- Eenduidigheid over hoe besluitvorming samen met gezinnen vorm te geven.
- Heldere registratie van zaken en de voortgang daarbinnen, zodat ook periodiek gerapporteerd kan worden aan financiers over de resultaten van MDA++.

Conclusie en aanbevelingen

Deze werkzame elementen spelen een belangrijke rol als het gaat om de meerwaarde van MDA++. Goed handen en voeten geven aan deze elementen binnen het complexe speelveld van het sociaal domein en veiligheidsdomein is niet eenvoudig. Het lukt niet overal in dezelfde mate om de werkzame elementen in samenhang tot uitvoering te brengen. Juist de samenhang tussen de werkzame elementen is van belang. Als dat niet gebeurt, ontstaan er knelpunten in de aanpak. Onze aanbevelingen richten zich daarom vooral op wat er nodig is om MDA++ goed in te richten. De meerwaarde van MDA++ kan immers pas goed in kaart gebracht worden op het moment dat MDA++ goed is ingericht. De effectmeting uit dit onderzoek, die is uitgevoerd terwijl de aanpakken nog volop in ontwikkeling waren, laat zien dat de resultaten die bereikt worden veelbelovend zijn.

Er zijn bouwstenen geformuleerd ten aanzien van de aanpak MDA++ die gericht zijn op de organisatorische kant van deze multidisciplinaire werkwijze. Gebaseerd op de uitkomsten van dit onderzoek is ons advies daar een aantal meer inhoudelijke bouwstenen aan toe te voegen. Deze lichten we hieronder toe.

Netwerk in plaats van ketensamenwerking

Een duidelijke meerwaarde van de MDA++ aanpak is dat er daadwerkelijk gewerkt wordt vanuit een netwerk rondom het gezin, in plaats van een ketensamenwerking waarin het gezin door een keten heen moet en er veelal in de overdracht van de ene hulpverlener naar de hulpverlener bij een andere instelling veel misgaat.

Gericht op het hele systeem

Er wordt veel aandacht en energie aan besteed om beide ouders/partners te motiveren om bij de gesprekken en de aanpak betrokken te zijn. Het hele systeem wordt in principe altijd betrokken bij de aanpak, tenzij er een specifieke

reden is om dit niet te doen, bijvoorbeeld als er sprake is van intieme terreur. Dit vraagt veel van professionals en het lukt ook zeker niet altijd. Als het wel lukt heeft dat een heel positief effect.

Probleemdefinitie vertragen

De tijd nemen om een goede verklarende analyse te maken van wat het probleem is, blijkt van groot belang. Binnen de MDA++ aanpak is het beleid om eerst goed met elkaar te analyseren wat de problemen zijn die in het gezin spelen en hoe die onderling met elkaar samenhangen. Dit om te voorkomen dat gelijk gestart wordt met de aanpak van een probleem, en daarmee de andere problemen uit het zicht verdwijnen. Of dat de oorzaak van het probleem niet meegenomen wordt in de hulp en ondersteuning die het gezin ontvangt.

Inzet passende expertise op het juiste moment

Een goede verklarende analyse maakt het mogelijk om de juiste hulp voor het probleem in te zetten. Een belangrijke bouwsteen is dat betrokken hulpverleners op het juiste moment ingezet worden vanuit de verschillende instellingen als zij daadwerkelijk samenwerken als een netwerk rondom het gezin. Zet hierbij niet teveel hulpverleners tegelijk in, en maak een bewuste keuze voor een bepaalde volgorde om tot een goed samenhangende aanpak te komen. In een gezamenlijk multidisciplinair overleg met alle betrokken hulpverleners wordt voortdurend naar een hulpverleningscontext gestreefd waarin vanuit een gezamenlijke visie de deelbehandelingen vormgegeven en op elkaar afgestemd worden. Waar passend wordt er gezamenlijk behandeld.

Duidelijk aanspreekpunt voor gezin

Nadeel van een netwerkbenadering is dat er meerdere hulpverleners betrokken zijn. Voor de leden van het gezin is het belangrijk dat er één aanspreekpunt is en dat de netwerksamenwerking gecoördineerd wordt door een voor het gezin bekend persoon. Deze persoon houdt overzicht en verzorgt de procesregie over de ondersteuning en behandeling van het gezin. Dit aanspreekpunt kan dan namens de netwerksamenwerking spreken en 'één verhaal' vertellen. Zo

wordt voorkomen dat het gezin tegenstrijdige of verwarrende signalen krijgt, of meermaals dezelfde vragen krijgt.

Mandaat en duidelijkheid over wie de beslissingen neemt

Zorg voor duidelijkheid over wie de opdrachtgever is van het netwerk. Zo kan er bij niet functioneren of problemen in de praktijk tijdig op- of afgeschaald worden. Dit vraagt iets van de inrichting en is een randvoorwaarde om de inhoud die nodig is ook echt te kunnen bieden.

Zo lang betrokken als nodig is

De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. De uitkomsten van dit onderzoek laten echter, net zoals de uitkomsten van het onderzoek 'Een kwestie van lange adem', ook zien hoe hardnekkig de kindermishandeling en partnergeweld zijn. Deze MDA++ studie laat zien dat partnergeweld en kindermishandeling geen geïsoleerde, eenmalige gebeurtenissen zijn, maar dat het veelal lang voortduurt. Geweld in gezinnen is moeilijk aan te pakken en verdwijnt niet vanzelf. Bij de aanpak van partnergeweld en kindermishandeling is het daarom van belang het langdurige karakter van de problematiek en het hoge risico op revictimisatie te onderkennen. De uitkomsten van dit onderzoek onderstrepen de noodzaak dat, gezien de complexiteit en stapeling van problemen in de gezinnen die terecht komen in de MDA++, er langdurige begeleiding nodig is voor deze gezinnen waarbij alle gezinsleden betrokken worden.

Meer uniforme registratie

Meer uniforme registratie is helpend voor professionals en cliënten maar ook helpend in het aantonen van effecten en terugkoppelen over MDA++ aan bestuurders en beleidsmakers. Het is hierbij met name van belang dat de afspraken en doelstellingen die gemaakt zijn met een gezin in een gezamenlijk plan terecht komen waarin ook de vorderingen vermeld worden.

Tot besluit

De toekomstscenario's kind- en gezinsbescherming zijn in ontwikkeling. Regio's en gemeenten zijn druk aan het nadenken wat dit betekent voor eventuele aanpassingen in hoe zij de kind- en gezinsbescherming willen vormgeven en wat dit breder betekent voor het sociaal domein. Aanleiding voor het starten van een 'proeftuin toekomstscenario's kind- en gezinsbescherming' is dat er knelpunten in de jeugdbescherming zijn die een radicale omwenteling in de bescherming van kinderen en kwetsbare volwassenen noodzakelijk maken. Door teveel schakels in de keten duurt het nu te lang voordat een huishouden daadwerkelijk hulp ontvangt. Bovendien leidt de inzet van al die hulp zeker niet altijd tot duurzame veiligheid, onder andere omdat de onderliggende problematiek van gezinsleden geen of onvoldoende aandacht krijgt. Onze aanbeveling is om bij de ontwikkeling van de toekomstscenario's kind- en gezinsbescherming aan te sluiten bij en voort te bouwen op de kennis, ervaring en geleerde lessen binnen MDA++ en niet opnieuw te beginnen.

COLOFON

Opdrachtgever	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Auteurs	Dr. F.E.P.L. Sondejker prof. dr. M.J. Steketee Drs. B. Tierolf M. Compagner, MSc M.K.M. Lunnemann, MSc
Foto omslag	ANP XTRA- Roos Koole
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-214-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, maart 2023.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.